

Criteria screening onderwijsleerpakket WO

1. Inleiding

Wanneer de school ervoor kiest om een onderwijsleerpakket Wereldoriëntatie aan te schaffen wil deze criterialijst een hulpmiddel voor het schoolteam zijn om tot een gerichte en bewuste keuze te komen. Aan de hand van deze lijst kan het schoolteam scherper stellen welk soort onderwijsleerpakket het nodig heeft en voorbereid het gesprek met vertegenwoordigers van uitgeverijen aangaan.

Ook voor scholen die reeds met een bepaald onderwijsleerpakket werken is het zinvol om dit pakket met het ganse schoolteam tegen het licht van deze criterialijst te houden. Deze analyse zal zich vooral focussen op de zwakke punten, hiaten en ballast in het onderwijsleerpakket zodat daar gericht een mouw kan aan gepast worden. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het toevoegen van schoolspecifieke thema's, het toevoegen van inhoud die GO!-leerplandoelen concretiseren die niet in het pakket aan bod komen, het schrappen van ballast, het creëren van ruimte voor eigen inbreng, ...

Vooraleer de school aan de hand van deze lijst een bestaand onderwijsleerpakket screent of het gesprek met vertegenwoordigers van uitgeverijen voorbereidt, is het aan te raden om eerst de eigen visie op Wereldoriëntatie te expliciteren. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van 'Doe de WO-test' (zie: virtuele smartschoolruimte 'PBD GO! Wereldoriëntatie materialenbank – BaO').

De criterialijst mag niet als een streng keurslijf gehanteerd worden maar dient om antwoorden aan te reiken op de vraag: "Wat hebben wij als schoolteam nodig, wat hebben wij in onze klas nodig om de doelstellingen wereldoriëntatie met onze kinderen te realiseren?"

De criterialijst vertrekt vanuit de visie van het leerplan Wereldoriëntatie en laat toe om aan de hand van richtvragen een onderwijsleerpakket te screenen of verwachtingen t.a.v. een onderwijsleerpakket scherp te stellen m.b.t.

- De tien bouwstenen van WO
- Algemene criteria
- Specifieke criteria per domein

In de kolom score kan je een score geven (bv van 1 tot 5) m.b.t. tot het criterium. Er is ook ruimte voorzien om bemerkingen neer te schrijven.

Een 'Kwaliteitsalliantie' met zowel uitgeverijen, onderwijskoepels als leerkrachten stelde in oktober 2022 een criterialijst samen. De criteria uit die lijst zijn met gele fluo aangeduid.

2. Criteria m.b.t. de 10 bouwstenen van WO

Criteria	Richtvragen	Score op 5/Opmerkingen
1. Opvoeden	<ul style="list-style-type: none"> • Is er aandacht voor 'geëngageerde' thema's of invalshoeken (gezondheid, milieu, verkeer, burgerschap, oorlog/vrede, noord-zuid, diversiteit, ...) • Is er aandacht voor normen en waarden die in de schoolvisie centraal staan? 	
2. Algemene vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> • Is er aandacht voor ICT-vaardigheden? • Is er aandacht voor leervaardigheden (leren leren)? • Is er aandacht voor sociale vaardigheden • Worden kinderen voldoende ondersteund bij het verwerven van die vaardigheden? (zijn er schema's, stappenplannen, hulpmiddelen, ...) 	
3. Specifieke vdg	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zie specifieke criteria per domein (pagina 6)</i> 	
4. Kennis	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zie specifieke criteria per domein (pagina 6)</i> 	
5. Beleving en verwondering	<ul style="list-style-type: none"> • Worden de kinderen voldoende geprikkeld om hun kennis van de wereld te vergroten door de wereld in de klas te brengen en door zelf naar de wereld te trekken? 	
6. Uitgaan van vragen, interesses en talenten van kinderen	<ul style="list-style-type: none"> • Is er ruimte voor inbreng van de kinderen? Zijn er suggesties om in te spelen op ervaringen, interesses, talenten van de kinderen? • Is het onderwijsleerpakket voldoende flexibel of is alles vooraf bepaald? Bv. niet alle kinderen zijn altijd met hetzelfde bezig, thema's kunnen flexibel worden ingezet tijdens het schooljaar,... 	
7. Actief, interactief en constructief	<ul style="list-style-type: none"> • Krijgen de kinderen voldoende kansen om actief, zelfsturend en zelfontdekkend (probleemoplossend) te leren? • Is er voldoende variatie in werkvormen met aandacht voor interactie en samenwerkend leren? • Leren kinderen verbanden leggen? 	
8. Thematisch en systematisch	<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er activiteiten die systematisch terug keren? • Is er aandacht voor zowel het thematisch leren als voor het systematisch leren? 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er activiteiten ingebouwd die een sterk wederkerend karakter vereisen? • Is er ruimte voor thema's die de leerkracht zelf ontwikkelt? 	
9. Samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • Is de verticale samenhang gegarandeerd (ook met het kleuteronderwijs)? • Komen de verschillende WO domeinen geïntegreerd en evenwichtig aan bod? • Zijn er aanzetten om leergebied-overschrijdend te werken (bv. muzische verwerking, lesactiviteiten/opdrachten die ook doelen wiskunde/LO/Nederlands betreffen...) 	
10. Mens en maatschappij	<ul style="list-style-type: none"> • Is 'de mens en de maatschappij' het uitgangspunt van het onderwijsleerpakket? • Is er voldoende aandacht en ruimte voor de actualiteit? 	

3. Algemene criteria

Criteria	Richtvragen	Score op 5 /Opmerkingen
Praktisch	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruiksvriendelijk? <ul style="list-style-type: none"> - overzichtelijk? - praktisch leerlingenmateriaal? - duidelijke handleiding? - ... • Beantwoordt het onderwijsleerpakket aan onze verwachtingen qua lay-out? • Is de prijs/kwaliteit in verhouding? • Is er achtergrondinformatie bij het concept van het onderwijsleerpakket (gebaseerd op de gemaakte didactische keuzes)? • ... 	
Doelen	<ul style="list-style-type: none"> • Is er een jaaroverzicht van te realiseren leerplandoelen (met koppeling aan eindtermen)? • Komen alle leerplandoelen aan bod? Waar zijn er hiaten? Waar is er ballast? • Is bij elke activiteit duidelijk welke de leidinggevende doelen zijn? 	
Onderwijstijd	<ul style="list-style-type: none"> • Is het aanbod in verhouding tot de minimum en maximum aantal lessen • Is het aanbod evenwichtig verdeeld over het schooljaar • Is er nog ruimte tussen de thema's voor andere activiteiten? 	
Kwaliteit van de opdrachten	<ul style="list-style-type: none"> • Zijn de opdrachten actueel, functioneel en uitdagend? Schept het onderwijsleerpakket hoge verwachtingen? • Mogen kinderen experimenteren? • Zijn de opdrachten zo geformuleerd dat deze kunnen uitgevoerd worden zonder extra hulp van de ouders? • Zijn er voldoende didactische suggesties? • Is er ruimte voor activiteiten die de leraar zelf ontwikkelt? 	
Graadklassen	<ul style="list-style-type: none"> • Biedt het onderwijsleerpakket de mogelijkheid om er mee te werken in gradklassen? 	
Differentiatie/zorg	<ul style="list-style-type: none"> • Is het lesmateriaal voor elke leerling toegankelijk en aangepast om makkelijk en efficiënt te gebruiken? 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er voldoende oefen – en herhalingsmomenten voorzien? • Zijn er ‘verdiepings-’ en ‘uitbreidingsopdrachten’? • Bieden de illustraties en inhoud een goede afspiegeling van onze diverse samenleving? 	
Bronnengebruik	<ul style="list-style-type: none"> • Zetten de activiteiten aan tot het gebruik van bronnen die: <ol style="list-style-type: none"> 1) ondersteunend zijn in de ontwikkeling van onderzoekscompetenties <ul style="list-style-type: none"> - determinatietabellen hanteren - interpreteren van tabellen en grafieken, ... - ... 2) kinderen ondersteunen in het vinden van antwoorden op vragen: <ul style="list-style-type: none"> - klassieke geschreven of beeldende bronnen - digitale bronnen - omgevingsbronnen: plaatsbezoek, museumbezoek, experts raadplegen (ouders, grootouders, oudere kinderen, andere leerkrachten, externen) - werkstukken van de kinderen 	
Evaluatie	<ul style="list-style-type: none"> • Zijn er voldoende aanzetten om het ‘geleerde’ op verschillende manieren vast te leggen? • Zijn er materialen en methodieken voorzien voor evaluatie van de doelen die gericht zijn op het verwerven van inzichten, vaardigheden, attitudes in levensechte contexten ? Bv. observatielijsten voor vaardigheden, gespreksvormen, portfolio, ... • Zijn er kansen om aan peer- en zelfevaluatie te doen? • Reikt het onderwijsleerpakket middelen aan om de principes van evaluatie toe te passen? feed-up:” - Wat willen we leren?” - feedback: “ Wat hebben we geleerd?” feedforward: “Wat nemen we mee als leerpunt naar de volgende les?” • Zijn de ‘kennistoetsen’ relevant en dus rechtstreeks te linken aan een leerplandoelstelling? 	
Taalvaardigheid	<ul style="list-style-type: none"> • Biedt het onderwijsleerpakket voldoende kans tot taalvaardigheid: <ul style="list-style-type: none"> - luisteren en spreken bv. overlegmomenten, interview, presentaties van werkstukken,... - het ‘talig’ verrijken van activiteiten en/of hoeken? bv. suggesties voor goede (prenten)boeken, muzische activiteiten,... 	

	<p>- schrijven bv. schrijven van een uitnodiging voor een toonmoment, een artikel voor de klasblog, waarneming van een proefje, ...</p> <ul style="list-style-type: none">• Wordt streefwoordenschat in reële contexten aangebracht?• Zijn er voldoende mogelijkheden om het onderwijsleerpakket WO en taal te integreren?• Kunnen de kinderen wat ze leren in Nederlands toepassen in WO en omgekeerd (bv. leesstrategieën begrijpend lezen bij WO-teksten)	
--	--	--

4. Specifieke criteria per domein

Domein	Richtvragen	Score op 5 /Opmerkingen
Mens en maatschappij	<ul style="list-style-type: none"> • Is er voldoende aandacht voor de identiteitsontwikkeling van het kind? • Is er voldoende aandacht voor leren samenwerken en samen leven in de klasgroep? • Is er voldoende aandacht voor uitdagingen van de samenleving en de rol die kinderen nu en later kunnen vervullen? • Is er voldoende aandacht voor 'de leerling als consument'? • Is er voldoende aandacht voor 'de leerling en de media'? • Stimuleert het onderwijsleerpakket de klas/de school als oefenplek voor de thema's van Mens en Maatschappij (democratie, participatie, omgaan met geld, met diversiteit, ...) 	
Natuur	<ul style="list-style-type: none"> • Is er voldoende aandacht voor waarneming? • Worden de kinderen gestimuleerd tot onderzoekend leren? • Is er aandacht voor milieubewustzijn, voor duurzaamheid? • Is er aandacht voor een gezonde levenswijze? • Biedt het onderwijsleerpakket kansen om bepaalde inhouden en vaardigheden op systematische wijze aan te bieden? Bv. dagelijkse weerwaarnemingen, opzetten van een experiment, ... 	
Techniek	<ul style="list-style-type: none"> • Is er een evenwicht tussen activiteiten 'techniek gebruiken' en 'techniek maken'? • Is er voldoende evenwicht tussen de verschillende toepassingsgebieden? (energie, biochemie, transport, constructie, communicatie)? • Is er aandacht voor het 'duiden' van techniek (invloed techniek op samenleving en vice versa)? • Zijn er STEM-activiteiten? 	
Tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Zet het onderwijsleerpakket aan om 'dagelijkse tijd' voldoende aan bod te laten komen en deze beleving correct te laten terugvinden in het klasbeeld? • Zijn er voldoende kansen om historische tijd te 'beleven in de schoolomgeving' (voornamelijk tweede graad)? • Is er een systematiek voorzien om deze belevingen op een creatieve wijze vast te leggen in correcte historische tijdsaders? (voornamelijk tweede graad) • Is er (beperkt) aandacht voor het ontwikkelen van historisch bewustzijn (via het leggen van verbanden)? 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Is er voldoende aandacht voor de chronologische opbouw? 	
Ruimte	<ul style="list-style-type: none"> • Strookt de opbouw van het ruimtelijke inzicht in het onderwijsleerpakket met de opbouw in het leerplan? • Worden de oriëntatievaardigheden en kaartvaardigheden voldoende herhaald en onverkort geoefend? • Zijn er voldoende kansen om oriëntatievaardigheden, kaartvaardigheden, verkeersvaardigen en waarneming van het landschap in de 'echte' wereld te laten plaatsvinden? • Worden de leerontdekkingen hieruit in voldoende mate 'vastgelegd' en zijn deze 'zelfbeleefde' leerontdekkingen op een creatieve wijze terug te vinden in het klasbeeld? • Is er ook voldoende aandacht voor 'kennis', nodig bij ruimtelijke vaardigheden? (Kennis van oriëntatiebegrippen, symbolen en afspraken, topografische begrippen, landschappen, ruimtelijke ordening, verkeer) 	